

ivalu

Láska v polárních krajích

PETER FREUCHEN

ivadu

Láska v polárních krajích

PETER FREUCHEN

portál

Původní dánské vydání:

Ivalu

Text © Navarana Freuchen, 2023

Photos © Arktisk Institut, 2023

České vydání:

Translation & preface © Viola Somogyi, 2023

© Portál, s. r. o., Praha 2023

ISBN 978-80-262-2113-5

*Tuto knihu věnuji inženýru Mariusi Ibovi Nyeboeovi,
který byl vždy přítelem obyvatelů severního pólu.*

P. F.

PŘEDMLUVA

Kniha, kterou držíte v rukou, je literárním zpracováním autentických zážitků dánského polárníka Petera Freuchena z počátku minulého století. Zakládal na západě Grónska obchodní stanici a po několik let žil mezi tamějšími obyvateli, Inuit (Lidmi). Současníky byl chválen mimo jiné za schopnost dokonale se vcítit do způsobu myšlení „Eskymáků“, jak se tehdy lidu Inuit¹ říkalo. Inuitské komunity se v té době (a do jisté míry i dnes) vyznačovaly specifickými vztahy v rámci těsně provázané skupiny osob, jež žily v těsné blízkosti, vzájemné závislosti a ve výjimečně náročných přírodních podmínkách. Pro lepší pochopení způsobu, jakým se chovají a interagují postavy v knize, je užitečné nahlédnout do komunikačních a vztahových zvláštností této kultury.

Grónští Inuit původně žili převážně nomádkým způsobem života v malých skupinách, které se přesouvaly v závislosti na ročním období a živily se lovem, rybolovem a částečně sběrem ptačích vajec a bobulí. V zimě Inuit obývali příbytky postavené z kamenů a rašeliny, v létě si stavěli kožené stany. Rodina spala pohromadě na velké pryčně. Známá iglú ze sněhových kvádrů budovali jen příležitostně, například během lovu nebo na cestách ve špatném počasí. Teplo a světlo jim poskytovaly

1 Inuit znamená grónsky „lidé“ („člověk“ je Inuk). Inuit vystupující v knize se považují (nebo donedávna považovali) za jediné lidi na světě (tj. v Grónsku), proto jsou v překladu označeni jako Lidé.

„tukové lampy“, kamenné destičky s prohlubní, ve které se rozdělával oheň z kusů tuku. Oblékali se do oděvů z kožešin zvaných anorak či parka, ženy nosily parku *amaati* s kapucí, do které ukládaly malé děti.

S příchodem bílých mužů se Inuit začali více zaměřovat na směnný obchod. Kožešiny vyměňovali za zbraně, čaj, tabák, mouku a předměty denní potřeby. Tyto věci se pro ně záhy staly „nepostradatelnými“ a Inuit postupně začali trávit více času v osadách v blízkosti obchodní stanice, kde bývala i misie.

Život původních obyvatel polárních končin se odvíjel v souladu s přírodou, které se obávali, uctívali ji a byla pro ně zdrojem obživy. Tradičními inuitskými hodnotami byl respekt vůči okolnímu světu, nezávislost, inovativnost, vytrvalost, trpělivost a schopnost přijmout to, co nelze ovlivnit. To vše zvyšovalo šanci na přežití jedince i skupiny. Velký vliv měla i víra v duchy, zvířecí i podobné lidem, včetně duchů zemřelých příbuzných. Různé aspekty jejich života ovlivňovalo množství promyšlených tabu.²

Od dospělých se očekávalo, že si zachovají svou individualitu a nezávislost a zároveň budou zodpovědnými, aktivními členy skupiny. V rodině panovala jasná dělba práce: povinností manžela bylo zajišťovat potravu, vyrábět nástroje a zbraně, stavět obydlí, starat se o psy, pečovat o blaho rodiny a rozhodovat o místě jejího pobytu. Měl to být zdatný lovec, pilný, skromný a štedrý, který dodržuje zákonitosti skupiny a učí své syny dovednostem nutným k přežití. Manželka se starala o přípravu jídla a obstarání pitné vody, úklid a šití oděvů a bot, stanů, kožených vaků a potahu kajaku. Ideálem byla veselá, štedrá, ohleduplná a dobrá matka, která příliš neholduje klepům. Na veřejnosti ženy obvykle komunikovaly pouze se ženami a muži s muži. Ženy venku většinou stávaly v kruhu za muži a nevstupovaly do rozhovoru. Starší členové rodiny požívali velké úcty pro své zkušenosti, moudrost a vypravěčské schopnosti.

Původní inuitské komunity měly přesně dané způsoby chování, které byly jasné všem jejich členům. Tato pravidla podléhala složitému souboru hodnot, přesvědčení a tabu a mladší generaci se předávala ústním vyprávěním nebo příkladem starších členů skupiny.

2 Podrobněji o tomto tématu v knize *Grónské mýty a pověsti* (Argo 1998).

Za udržování klidu a pořádku byla zodpovědná celá skupina, která se dohadovala i na případném trestu za závažný přestupek. K přestupkům nejčastěji docházelo koncem zimy, kdy byly tenze vyvolané mnohaměsíčním soužitím v těsném obydlí a nedostatkem světla a jídla největší. Častým důvodem násilí byly přímé či nepřímé spory kvůli ženám. Dalšími druhy nepřijatelného chování bylo lhaní, krádeže, lenost, nadměrný výsměch nebo pomluvy, nevyrovnanost a nepředvídatelnost, žárlivost a přehnané vychloubání.

Na rozdíl od běžně chápaného „práva bílého muže“ však skupina ne vždy trvala na potrestání pachatele, prioritou bylo zajištění návratu klidu, míru a rovnováhy v komunitě. Důležitou roli sehrávala také minulost pachatele, okolnosti události a míra škody způsobené oběti. Pokud byl pachatelem jedinec pro skupinu velmi důležitý, například zdatný lovec, často byl trest mírnější, protože přísné potrestání by neprospělo zájmu celku. Trest také nesměl ještě zhoršit obtížnou situaci. Všem zúčastněným tak bylo zcela jasné, že určité druhy chování jsou nepřijatelné, zejména pokud ohrožují harmonické poměry ve skupině.

Jakým způsobem skupina podobné chování ovlivňovala? Nejběžnější reakcí na nevhodné chování bylo jeho ignorování, případně výsměch, zostuzení a pomlouvání osoby, která se přestupku dopustila. Nepůsobí to sice jako příliš přísný trest, ale skupiny byly malé, žily těsně pospolu a jejich členové byli téměř neustále ve styku. Jednotliví lidé ve skupině na sobě také byli navzájem závislí, takže o porušení nějakého pravidla se velmi rychle dozvěděli všichni ostatní. Vzhledem k izolovanému životu skupiny byli její členové velmi citliví na otevřený nesouhlas (například odmítnutí sdílet jídlo nebo nepozvání na lov). Tyto způsoby odsouzení přestupku proto byly velmi účinné.

Pomluvy byly obecně důležitým prostředkem předávání informací a poučení, jak se vhodně chovat, signálem, že dotyčný se chová nevhodně a měl by rychle přestat, i způsobem, jak uvolnit velké napětí. Někdy ovšem sloužily pouze k zastření vlastního nevhodného chování. I pomluvy však měly své hranice.

Změnit něčí chování dokázalo velmi rychle i zostuzování a zesměšňování, případně vyloučení ze společenského života skupiny okázalým projevením nezájmu. U závažných přestupků mohlo dojít i k fyzickému vyloučení,

například tím, že skupina se bez vědomí dotyčného přestěhovala jinam, což ho zbavilo bezpečí, jež mu poskytovala. Provinilec se mohl vrátit do skupiny až poté, co všichni usoudili, že nahlédl nevhodnost svého chování.

Dalšími způsoby skupinové kontroly, vyhrazenými převážně mužům, byly pěstní souboje, při nichž se bojující svlékli do půl těla a uštěďřovali si pěstmi rány do spánku nebo do ramene, dokud se jeden z nich nezhroutil. Písňové souboje spočívaly v tom, že oba sokové složili tajně o svém protějšku posměšnou píseň, kterou se naučily i jejich manželky. Písňovému souboji přihlížela celá skupina. Manžel začal bubnovat a tančit a manželka zpívala píseň zesměšňující protivníkův charakter, potenci, poctivost, sílu, lovecké schopnosti a další kritizovatelné vlastnosti. Zvítězil ten, jehož píseň byla vtipnější a jedovatější. Pokud byl někdo na takovýto souboj vyzván, nemohl odmítnout, aniž by to ohrozilo jeho postavení ve skupině. Souboj měl osvobozující účinek a představoval zpracování agrese relativně bezpečným způsobem.

Velmi důležitý byl i takt a skromnost. Soutěživost a vychloubání loveckými úspěchy byly považovány za nepřijatelné. Obvyklé bylo sdílení (jídla, přírodních zdrojů, práce, případně i manželek), naprosto zásadní pohostinnost, kterou hostitelé mnohdy ze skromnosti označovali za nedostačující.

Inuit se neradi vměšovali do záležitostí druhých. Přímě vyslovené požadavky i odmítnutí byly proto považovány za hrubé a neslušné, přání se vyjadřovala jen nepřímě a v náznacích. Platilo to rovněž pro mluvení o jiných v jejich nepřítomnosti. Velmi obvyklé bylo také záměrné snižování vlastních schopností.

Projevování silných emocí na veřejnosti bylo považováno za nedospělé, protože emoce podle Inuit patří jen těm, kdo je vyvolali. Volnější bylo chování v malých, důvěrných skupinkách. Inuit emoce vyjadřovali velmi subtilně, tónem hlasu nebo nadzdvížením obočí, a dokázali vnímat u druhých i ty nejjemnější náznaky. Mluvit o emočním stavu někoho jiného bylo nepřijatelné.

Děti byly vychovávány celou skupinou, vazba mezi dítětem a dospělým měla fluidní povahu. Inuit věřili, že do těla novorozeného dítěte přechází duše zemřelého příbuzného a dítě si proto zaslouží stejnou úctu a zacházení jako tato osoba zaživa. Od dětí se tedy očekávalo, že samy

vědí, kdy mají hlad nebo jsou unavené, a proto nebylo vhodné jim říkat, co mají dělat (pokud nešlo o tabu). Obvyklé bylo vychovávat příkladem a pozorováním nebo vyprávět o nevhodném chování dítěte další osobě, když bylo dítě na doslech. Děti většinou pobíhaly po osadě a navštěvovaly různé domácnosti. Pokud se matka nemohla o dítě postarat, péči často převzali prarodiče. Vzhledem k náročným klimatickým podmínkám a častému hladovění bylo dokonce usmrcení malého dítěte někdy považováno za ohleduplnější než ho nechat dále trpět.

* * *

Kolonizace zpřístupnila Inuit vzdělávání, zdravotní péči a hmotné výdobytky moderního světa. Některé rodiny časem opustily útrapy spojené s nomádstvím a stálou hrozbu hladovění. Došlo tak k posunu ve způsobu života, ke změně rolí muže a ženy a narušení života podle tradičních hodnot, což v rodinách původních obyvatel vyvolalo značné napětí, mimo jiné proto, že rozhodování se přesunulo ze skupiny na mnohdy anonymní vládní úřady. Cenou za tuto prudkou kulturní transformaci je dodnes častá závislost na alkoholu a drogách, nezaměstnanost, domácí násilí, vysoká sebevražednost a vzájemné nepochopení jednotlivých generací. V posledních desetiletích však dochází k oživení tradic bohatého kulturního dědictví Inuit. Ničím nenarušovaný vztah k jejich zemi a způsobu života považují za zásadní pro svou kulturu a pro přežití jejich národa.

O PETERU FREUCHENOVÍ

Málokdo dokázal svou úporností, neústupností a soucitem s těmi nejobožejšími vzbudit tolik kontroverzí jako Dán Peter Freuchen (1886–1957), polárník, novinář a spisovatel, který už ve čtyřiatdvaceti letech založil spolu se snad nejznámějším dánským polárním badatelem Knudem Rasmussenem výzkumnou stanici v Thule (dnes Qaanaaq) v severozápadním Grónsku (1910), podnikl několik dalších polárních výprav, procestoval snad všechny končiny kolem severního pólu včetně těch na území Sovětského

svazu, proslul vyprávěním dechberoucích polárních historek doprovázených podupáváním dřevěnou protézou, s přehledem shrábl hlavní výhru v americkém televizním kvízu a příznačně zemřel na Aljašce na selhání srdce těsně předtím, než měl vůbec poprvé přeletět nad Grónskem v letadle.

Narodil se ve skromných poměrech v dánském městečku Nykøbing Falster a později odešel do Kodaně studovat medicínu. Studia nedokončil, protože roku 1906 neodolal nabídce účastnit se výzkumné expedice do severovýchodního Grónska na lodi *Danmark* pod vedením dánského etnologa Ludviga Mylius-Erichsena. Mimo jiné tehdy strávil půl roku o samotě v nedostupné chýši, kde měl provádět meteorologická měření (viz foto). Zde je zřejmě počátek jeho hluboké celoživotní fascinace Grónskem, jeho obyvateli a jejich kulturou. Freuchen v letech 1913–1920 řídil dánskou kolonii v Thule s obchodní stanicí, která směňovala s domorodci kožešiny za zbraně, jídlo a předměty denní potřeby. Fungovala zde i křesťanská misie, se kterou měl Freuchen trvalé spory vzhledem k tomu, že si zcela osvojil životní filozofii i způsob života místních obyvatel, bez požehnání církve žil s inuitskou ženou Mequ (Navaranou), která se stala předlohou pro postavu Ivalu v této knize, a narodily se jim dvě děti, syn Meqqusaq a dcera Pipaluk. Misionáře kritizoval za bezohlednost, s jakou pošlapávali tradice původních obyvatel Grónska. Když mu jeho funkce nebyla prodloužena, odjel i s rodinou do Dánska. Později se do Grónska znovu vrátil, ale poté co Navarana v roce 1921 zemřela na chřipku a Freuchen následkem omrzlin na poslední výpravě přišel o jedno chodidlo, zakotvil v Dánsku nadobro. Se svou druhou ženou Magdou Vang Lauridsen, herečkou v němých filmech, zakoupil statek na ostrově Enehøje, kde se pokoušel hospodařit a chovat ovce a prasata.

Mnohem větší úspěch však zaznamenal jako novinář a spisovatel. Napsal velký počet románů, novel a povídek inspirovaných svými zážitky (do češtiny bylo přeloženo například *Moje mládí v Grónsku*). Stal se z něho vášnivý obhájce práv původních obyvatel Grónska a jeho texty publikované v deníku *Politiken* často vyvolávaly polemiky. Vzhledem k velkému osobnímu šarmu byl oblíbeným vypravěčem napínavých historek z dob, kdy žil v Grónsku, a často s tímto programem vystupoval po Dánsku. Stále ho však tížily nedořešené finanční problémy z dob, kdy vedl

obchodní stanici, takže jednu dobu působil též jako šéfredaktor časopisu *Ude og hjemme*, vydávaného jeho tchánem, který měl továrnu na margarín. Freuchen do něho psal jak napínavé příběhy ze Severu, tak romantické povídky, například o chudé služtičce, která se provdá za hraběcího syna.

Do Grónska se vrátil až roku 1932, tentokrát na pozvání amerického filmového studia Metro-Goldwyn-Mayer, které mu nabídlo roli padoucha ve filmu *Eskimo* (1933). Freuchen se později podílel na natáčení ještě několika dalších filmů s polární tematikou pro různé společnosti, s větším či menším úspěchem. Koncem třicátých let si odjel do Sovětského svazu vyzvednout honoráře za překlady tří svých knih do ruštiny a navštívil přitom Sibiř, kterou procestoval pod bedlivým dozorem přiděleného průvodce soudruha Begičeva.

Po obsazení Dánska Německem se vzhledem ke svým nekompromisně protinacistickým názorům stal nepohodlným. Byl zatčen, odsouzen k smrti, ale pak na přímluvu vlivného známého nečekaně propuštěn. Musel narychlo prchnout do Švédska a odtud pokračoval do Spojených států. Poznal tu svou třetí ženu Dagmar Müller, ovdovělou módní návrhářku dánského původu, a oženil se potřetí. Jeho druhá žena se však s rozvodem nikdy nesmířila. Roku 1956 se Peter Freuchen zúčastnil amerického televizního kvízu *Otázka za 64 000 dolarů* na téma „sedm světových moří“ a uvedenou částku vyhrál. Tento výkon o něco později zopakoval ještě v kodaňském Tivoli.

Zemřel náhle na zástavu srdce v Elmendorfu na Aljašce 2. září 1957 a jeho popel byl rozptýlen v Grónsku nedaleko Thule.

Viola Somogyi

LITERATURA:

The Inuit Way. A Guide to Inuit Culture. Pauktuutit Inuit Women's Association 1989, 2006.

Janni Andreassen: *Altid frimodig: biografi om polarforskeren, forfatteren og eventyren Peter Freuchen.* Kodaň, Gyldendal 2013.

1

STALI SE SOUČÁSTÍ OHROMNÉHO ÚLOVKU SMRTI

V době, kdy se Ivalu narodila, trpěli Lidé velkou nouzí. Neustále jim chybělo dřevo na saně a kajaky měli jen ubohé. Nedalo se v nich vyjíždět daleko na moře, protože byly posvazované z kousků dřeva. Stávalo se, že muži prohlašovali, že za všechno tohle můžou ženy, protože kůže na kajaky přišly špatně, ale na ženy se snadno dá svést vina za leccos, a když některá z nich dostala kvůli kajaku natlučeno, nemělo to žádný hlubší význam. I sama žena dobře věděla, že ji muž bije, protože nedokáže sehnat pořádné dřevo, ale neumí si svou chudobu přiznat.

Lidé už potřebovali dřevo tak zoufale, že se shromáždili na místě, kterému se říká mys York, protože právě tam přijížděli na svých lodích velcí bílí muži, kteří se vypravili na sever lovit velryby. Nikdo neměl sebemenší tušení, odkud tyhle lodi přijíždějí. Bílí muži byli neuvěřitelně bohatí, vlastnili všechno, co koho jen napadlo, a rádi obchodovali. Kupovali liščí kožešiny, někdy ženy, a také narvalí zuby a medvědí kožešiny, a právě proto se Lidé shromažďovali na místech, kde velrybáři kotvili. Když tam nějaký muž dorazil se svou ženou a se zbožím, pokaždé vyžadoval, aby mu zaplatili dřevem, jen a jen dřevem.

Poté co lodi bílých mužů zase odpluly, ženy vyprávěly, co tam zažily, a děti radostně výskaly nad vším, co na lodích viděly. Muži jen ohmatávali dřevo, prohlíželi ho, jestli v něm nejsou suky, a prsty měřili, jak jsou kusy silné.

Dá se ale předpokládat, že bílé pány přestalo bavit pořád prodávat jen dřevo. Asi měli spoustu jiných věcí, kterých by se zbavili mnohem raději.

Možná se rozhodli, že sem pošlou na posměch všem celou loď, aby si lidé mohli vzít, co chtějí, a jednoho dne u mysu York přistála ohromná loď celá postavená ze dřeva.

Ach, v téhle zemi tak velikou radost ještě nikdy nezažili. Lidé se nejdřív divili, že na palubě není ani živáčka, ale pak vyšplhali nahoru a viděli, že je plná bohatství. Na palubě leželi mrtví námořníci. Nebyli zranění, jen zkrátka mrtví. Proto je Lidé svlékli, část jejich oblečení sebrali a těla naházeli do moře. Byli to totiž bílí muži, nemohli žádat od místních duchů ochranu a Lidé byli toho názoru, že není třeba je pohřbít, jak kážou jejich zvyklosti. A stejně nikdo neměl náladu někoho pohřbívat, když tu byla velká loď naložena jídlem bílých mužů a spoustou dalších báječných věcí.

Toho dne Lidé přenesli na pevninu mnoho vzácností, a kdykoli se dva z nich potkali, zastavili se a hlasitě se rozesmáli, tak velkou měli radost. Neříkali nic, protože jim na to nestačila slova. Jen se usmáli a pak si znovu pospíšili na loď pro další poklady. Protože dlouhou dobu přenášeli všechno možné na pevninu, unavili se a usnuli.

Ale ouvej, když se zase probudili, zjistili, že loď odnesly vlny daleko na moře. Lidé byli totiž hloupí a zapomněli ji uvázat ke břehu, jak to měli ve zvyku bílí muži, a navíc byli tak rozjaření pohledem na všechno, co dostanou zadarmo, že úplně zapomněli, že se mají radovat hlavně kvůli dřevu. Skoro žádné si nevzali a teď litovali, že se zabývali jen tím, po čem zatoužili, a ne tím, co potřebovali.

Svět jim tu neskromnost neodpustil. Jako trest za jejich hamižnost na ně seslal nemoc. Někteří Lidé byli přesvědčeni, že jeden z bílých mužů je teď straší a že na ně přivolal neštěstí. Den poté, co loď odnesly vlny, totiž uviděli jedno z mrtvých těl, která předtím naházeli do vody. Nejprve se potopilo, ale nyní opět vyplulo na hladinu. Mrtvola se ve vodě vztyčila a třeštila vyvalené oči směrem k pevnině. Docela určitě to bylo strašidlo, ale nemohlo se dostat na břeh, protože to nebyl jeho domov, a tak zase odplulo, ale nejdřív osadu proklelo a seslalo na ni nemoc a smrt.

Jako první onemocněl stařík jménem Talagatina. Do hlavy se mu vrazila horečka, zmátla mu mysl a on se začal chovat velmi nebezpečně. Nikdo se k němu neodvažoval přiblížit, ale jeho dcera nevěděla, že se tatínkovi musí vyhýbat. Vešla k němu, ale on úplně pozbyl rozumu,

popadl ji, ve své pomatenosti ji uskrtil a nikdo se neodvažoval přijít jí na pomoc.

Za pár dní se zase uklidnil a ostatní mu pověřili, co provedl, když mu nemoc zatemnila mysl. Prohlásil, že život pro něj nyní bude těžší než smrt, a tomu všichni Lidé z osady dobře rozuměli. Proto mu nijak nebránili, když se vydal na vysoký útes a skočil z něho do moře. Obětoval se tak mrtvému bílému muži a sejmul z ostatních jeho prokletí.

Postupně však onemocnělo stále více Lidí. Některé jen postihla únava a zhroutili se, jiní nějaký čas zuřili, ale brzy se také vyčerpali. Všichni, kteří se nemocí nakazili, nakonec zemřeli.

Ostatní obyvatele osady to vyděsilo a uprchli z ní. Někteří se vydali k velkému lovišti tuleňů a nastěhovali se k Lidem, kteří tam žili. Několik mladíků dopádkovalo v kajaku na Strmý ostrov, aby byli od dějiště neštěstí co nejdál. Svět to však stále ještě neukonejšilo a pomstil se i na těch, kteří se zachovali pohostinně k Lidem, kteří měli zemřít. Nemoc ale prchající pronásledovala a ti, kdo je k sobě přijali, se stali součástí ohromného úlovku Smrti, takže toho léta všechny, kdo žili na návětrné straně, stíhalo samé neštěstí.

Kdykoli někdo zemřel, museli ostatní pět dní zůstat v osadě a nevyrážet na lov, aby neurazili duchy, jak je to učili předkové, a tak tuleni polehávali na ledu a podřimovali, nad vrcholky hor kroužili ptáci a běluhy se nadechovaly v prasklinách v ledu a připlouvaly až skoro k osadě. Děti je pozorovaly a volaly, že kolem plavou samé lahůdky, a dospělí si říkali, že by chtěli být dětmi a nevědět nic o přísných zvyklostech, které po něčí smrti zakazují vypravit se na lov.

Léto plné neblahých událostí plynulo dál. Na moři se objevilo několik lodí, ale nikdo se k nim nevypravil, protože u břehu se nahromadily ledové kry. Skoro to vypadalo, jako by nebylo žádoucí, aby se Lidé setkali s bílými muži, kteří jim předtím poslali celou loď a oni ji tak ostudně nechali odnést vlnami.

V osadě žili dva muži. Jeden se jmenoval Meqqusaq a byl už starý. Hodně se nacestoval a ostatní si ho velice vážili pro jeho zkušenosti. Druhý muž se jmenoval Ulluriak. Jednoho dne se ráno probudil a usoudil, že život už je pro něj příliš těžký. Jeho žena, matka jeho chlapečka, byla

po smrti, a právě ona z něj udělala úspěšného lovce. Moc dobře věděl, že díky ní dostal chuť hodně toho vlastnit, a byl proto velmi pilný. Když byl ještě mladý, pořád jezdil od osady k osadě a dvořil se různým ženám, ale vždy marně, a nakonec si zapomněl nashromáždit zásoby na zimu.

Jeho ženuška ho však naučila, že je radost mít spousty masa a moct volat na lidi, kteří přijeli do osady: Pojd'te si přece pro trochu masa pro psy! Ulluriak to s pohostinností často přeháněl a tvrdil, že ho mrzí, že psi návštěvníků nemají chuť k jídlu. Ale předtím jim hodil tolik masa, že už nemohli sežrat ani kousek. Lidé, kteří přišli na návštěvu, se smáli a říkali, že Ulluriak je opravdu štědrý, a on na své ženě viděl, jak ji to těší.

Ted' ale byla mrtvá. Sám jí zakryl obličej poslední kožešinou, než ji zašili. Viděl její liščí kožich a čepici z krásné tulení kožešiny, ze které měla loni takovou radost, když se vrátil domů se vzácným černým tuleňem. Ted' z ní ale zbylo jen tělo zašité v pytlí.

Ulluriaq stál vedle svého stanu a díval se, jak vlečou manželčino tělo ven, a když na něj pokládal kameny a stavěl mohyly, byl jeho smutek tak hluboký, že dokázal zvedat mnohem větší kameny, než bylo v silách obyčejného muže.

Když přišla noc, slyšel, jak jeho synáček Inuiterk pláče, protože maminka je pryč. Chlapec už byl tak velký, že si hrál venku, ale byl zvyklý, že večer se ještě napije z prsu, než usne. Ted' tam ležel, mlaskal a po špinavé tvářičce mu stékaly slzy. Ulluriaq vstal a řízl se do prstů, do jednoho po druhém, takže chlapeček mohl sát z otcovy ruky krev. Ulluriaq dlouho chodil s otevřenými ranami na prstech, což mu překáželo při lovu, ale každý večer se do prstů řízl znovu, protože neměl matku pro svého synáčka, který se vždycky dal do pláče, když ho otec uložil na pryčnu.

Jednoho dne uviděl Ulluriaq z kopce, že moře před Strmým ostrovem už je dva dny zamrzlé, a rozhodl se, že se tam vydá. Požádal Meqqusaqovu manželku, starou Amu, aby se o jeho synka postarala, zatímco bude pryč.

„Rád bych věděl, co je na Strmém ostrově nového,“ řekl Meqqusaq. „Osud naší dcery Kasaluk nás naplňuje obavami. Zajel bych tam sám, ale ty nám zprávy přineseš mnohem rychleji.“

A tak stará Ama odvedla malého Inuiterka do svého obydlí a Ulluriak vyrazil na cestu.

Když se dostal za okraj ledovce, led byl mnohem tenčí. Psi byli odpočatí a chtěli se dát do běhu, ale Ulluriaq na ně musel volat, aby neuháněli příliš rychle.

„Á, á, ej, ej!“ křičel na ně a švihal jim bičem těsně nad hlavou, takže je jeho konec zasahoval do tlam a oni museli zpomalit.

Když je led spíš tenčí, je třeba po něm jet pomalu, aby ho saně neprořízly, a Ulluriaq to uměl mistrovsky.

Musel ostrov objet zezadu a pak vyjet na vršek, protože před osadou voda ještě nezamrzla. Tolik toužil uvidět lidskou tvář, že ho nijak neunavila nebezpečná cesta přes sněhový převis nad mořem. Ze samé radosti, že jede na návštěvu, úplně zapomněl na své chmurné myšlenky, ale když vyjel až nahoru, zarazilo ho, že v osadě je ticho: před obydlími nikdo nebyl.

Muži vyrazili na lov, pomyslel si. Angudluk vyjíždí za medvědy vždycky dřív než my ostatní. Už jsou asi pryč dlouho, protože tu nejsou stopy po jejich saních. Ach, možná už je to tu zamrzlé dlouho a my z mysu York o tom nevíme.

Nevyběhly ani žádné ženy a děti, a on sám přijel nenápadně, nic nevykřikoval ani nepráskal bičem, vždyť ujel z osady mrtvých. Proto dlouho čekal nahoře na pláni, ale stále se nikdo neobjevoval.

Po chvíli se Ulluriaq pokusil upoutat na sebe pozornost, švihl bičem jednoho psa, ostatní se na něho vrhli a pokousali ho, takže jeho vytí v okolním klidu zazářilo jako světlo.

V tu chvíli vyšla z jednoho příbytku žena, zastavila se a zadívala se na Ulluriaka. Dlouho tam jen stála a upřeně ho pozorovala.

Ulluriaq se posadil. Nemůže k ní přece jít, jeho vyprávění o událostech je plné smutku.

Žena zase vešla dovnitř. Ulluriaq poznal, že to byla Kasaluk, Angudlukova žena, se kterou si jako dítě hrával. Manželka velkého lovce. Oba byli stejného věku.

Pak vyběhlo ven děvčátko. Ulluriaq viděl, že je to Ivalu. Byla ještě dítě a neuměla se chovat tak, jak se to člověk naučí od starých lidí. Rozběhla se proto nahoru směrem k němu, ale pak se zastavila a dala se do pláče.

Ulluriak uvázal psy ke kameni a pomalu se vydal k obydlí, v němž zmizela Kasaluk. Když došel k holčičce, zastavil se a podíval se na ni. Pořád potichu vzlykala.

„Jdeš někam?“ zeptal se jí.

Neodpověděla.

„Ty si nemáš s kým hrát?“ pokračoval Ulluriak přátelsky.

Děvčátko přestalo plakat a podívalo se na něj.

„Jsem sama,“ řekla Ivalu a vykročila k domu.

Ulluriak šel za ní a zastavil se kousek před vchodem. Zmocnil se ho zvláštní pocit, protože tam uviděl stát dvoje saně, nepoužívané a zasněžené. Všiml si také, že ve sněhu je jen pár stop a k sousedům nevede žádná pěšinka. Obydlený byl jen jediný příbytek.

Ulluriakovi se sevřelo hrdlo. Možná smrt pronásleduje i ty, co uprchli sem na Strmý ostrov. Chvilí ještě váhal a pak se rozhodl vejít dovnitř. Možná jsou tam jen ženy a bojí se muže.

„*Hok, hok, hok!*“ zavolal do vchodu a sklonil se, aby vyhnal psy.

„Ach, tady žádní psi nejsou. Přijel jsi do příbytku bez psů,“ zvolal zevnitř ženský hlas.

Ulluriak neodpověděl a vlezl chodbičkou dovnitř. Uvnitř byla skoro úplná tma, závěsem z vysušených střev pronikala jen trocha světla a dopadala na hrůzu před ním.

Uvnitř seděla Kasaluk, žena, o níž si odjakživa myslel, že je krasavice. Teď byla ale hubená a vyzáblá a malá Ivalu, která bývala tak roztomilá a měla velké oči, vypadala, jako by byla stařena a hodně se napřemýšlela, a byla tak vychrtlá, až to vzbuzovalo obavy.

Nikdo nic neřekl. Ulluriak si nenápadně prohlédl všechno, co bylo uvnitř, ale přitom dělal, že si prohlíží násadu biče.

„Tak jsem přijel na návštěvu,“ řekl pak docela potichu.

„Konečně ses vydal na cestu po známých,“ odvětila Kasaluk a pak zase mlčeli. Teď ale byli oba toho názoru, že by si mohli říct i jiné věci. Dobře se znali a museli si svěřit mnoho příšerného.

„Přišla jsem o příbuzné,“ pravila Kasaluk. „Ti, co tu předtím bydleli, usnuli.“

Pak zase chvíli seděli a mlčeli.

„Ani já nejsem šťastný,“ promluvil Ulluriak. „V mé osadě je mnoho mrtvých!“

„Ach, umřeli i ti velcí na mysu York, a tak jsme pochopili, že u všech, co žili na návětrné straně, je smutek mocnější než smích.“

„Navíc nás potkalo to,“ pokračovala Kasaluk, „že došel tuk. Ano, v mém příbytku není tuk a já i moje dceruška hladovíme.“

„Na saních, na kterých jsem sem přijel, trocha tuku je,“ řekl Ulluriak. „Bohužel není čerstvý ani chutný. Na shánění dobrot jsem moc velký nešika!“ Mluvil, aby zapomněl na svůj žal.

„Pro ty, kdo hladoví, není tuk vždycky to nejlepší,“ řekla žena a její host vyšel ven a za chvíli se zase vrátil s tukem a masem. Kasaluk zašukalo v obličejí, popadla svou dcerušku a chvíli s ní mlčky poseděla. Pak jí očichala obličej a začala naklepávat tuk a vkládat ho do lampy.

Ivalu strčila prstíky do měkké mastné hmoty a pak si je olízala dočista, chutnalo to, jako když si člověk po únavném dni lehne a zavře oči.

Po chvíli Kasaluk vyšla ven a viděla, že Ulluriak položil na kámen maso. Tak málo masa zas na saních neměl. Všiml si, že kajaky toho léta nikdo nepoužil, kůže byla ořezaná a pravděpodobně snědená lidmi nebo psy.

„Zkusím rozdělat oheň,“ řekla Kasaluk. „Už je to dlouho a nejsou tu zápalky. Možná máš nějaké z lodí?“

Ulluriak vzal krabičku a podal jí ji.

„S tímhle snad oheň rozděláš,“ řekl a začal přivazovat saně.

Kasaluk vešla dovnitř a zavolala na Ivalu, že rozdělá oheň, už si může ohřát promrzlé prstíky!

Rozžvýkala kousek tuku a vyplivla ho na chomáč mechu. Slabě to zapraskalo a oheň se rozhořel. Kasaluk byla šikovná. Tyčkou úhledně rozprostřela mech kolem okraje lampy, a když se Ulluriak vrátil, místnost byla osvětlená. Prostrčil chodbičkou na podlahu kus ledu a pak vlezl dovnitř i sám. Svlékl si svrchní kožich a strčil ho do kamenného přístřešku venku. Teď tam seděl v anoraku z ptačích kůží s kapucí na hlavě a i Kasaluk si nasadila kapuci, protože měli hlavu plnou myšlenek na smrt. Oba byli smutní a nechtělo se jim na sebe usmívat.

Kasaluk mlčky přistrčila hrnec nad oheň a nasekala led na malé kousky. Ivalu jen přihlížela. Připadalo jí, že rozpouštění ledu je docela

nová věc, a pak se ve vodě uvaří maso, na nic jiného nedokázala ani pomyslet. Vždyť byla ještě dítě, které všechno hned zapomene.

Ulluriak po ženě náhle zatoužil. Pozoroval její pohyby. Teď trochu oheň rozhrábla, takže vzplál, a pak vložila maso, které jí nasekal na kousky, do hrnce, ale nejdřív dala holčičce napít vlažné vody, dlouho dostávala jen studenou. Obě měly hrozný hlad. Holčička si nemohla pomoci a dloubala do zmrzlého masa na podlaze, ale matka nezapomínala, že mají návštěvu.

Ulluriak si náhle uvědomil, že zapomněl na svůj žal i na svého synka doma, vzpomněl si na něj až teď. Našel ženu a vezme si ji s sebou domů. Všechno to neštěstí, které se stalo, mu nakonec přinese štěstí.

„Není nepravděpodobné, že budeme muset pár dní počkat, než se vrátíme na mys York,“ řekl. Díval se přitom jinam a slova pronesl lhostejně.

Kasaluk ale byla žena. Zvěřila jeho myšlenky dřív, než si je Ulluriak vůbec uvědomil. Ale proč by se měla bránit? Nikdo jiný tu není a nevidí je. Žena potřebuje muže, a s mužem přijde jídlo, teplo a oblečení. Než přišel, čekala tu s dceruškou na smrt, která zahubila všechny ostatní v osadě. Ale teď zase patří životu, a koho jiného by měla následovat než Ulluriaka? Štěstí jí přálo, když po ní zatoužil jeden z nejschopnějších mužů kmene, muž, který byl klidný a mladý, a až přijedou na návštěvu do jiných osad, všichni jí ho budou závidět.

„Už bude maso uvařené?“ zeptalo se děvčátko.

Matka ji však posunkem umlčela a dala jí další kousek zmrzlého masa. Od doby, kdy slunce zmizelo, maso nejedly, vysvětlovala.

Ulluriak se zaradoval, že k němu mluví přátelsky. Přijímá tedy jeho dvoření.

Ze stropu začala kapat voda.

„Střecha je špatně opravená,“ řekla žena. „Jsem jen ubohá žena a sama jsem ji nedokázala dát do pořádku.“

Z toho Ulluriak pochopil, že ostatní zemřeli krátce poté, co se přestěhovali do stanu. Brzy začalo kapat i z jiných míst, protože v příbytku se dlouho netopilo. Sundali proto z pryčny chomáče trávy a začali jimi otírat strop. Kasaluk si stáhla boty. Měla vyhublá, špinavá stehna, jako je mívají vyhladovělí lidé. Ulluriak jí řekl, aby rozdělala oheň i pod druhou lampou, aby příbytek vyschl a bylo v něm příjemně.

Ivalu seděla a jedla. Nechácala totiž nic jiného, než že má hlad.

„Maso je uvařené,“ řekla Kasaluk.

„Tak ho zkusíme sníst,“ odpověděl muž, a tak Kasaluk vzala klacík, napíchla na něj kousky masa a položila je na prýčnu před sebe. Vypadaly lahodně, byly šťavnaté a ve studené místnosti z nich stoupala pára.

„Spálila jsem se,“ zasmála se Ivalu. Okamžitě totiž uchopila do obou rukou kus masa.

„Počkej chvílku. Počkej přece,“ napomínala ji matka, ale Ivalu si napíchla maso na klacík a pustila se do něj.

„Jíme vařené maso, jíme vařené maso!“ volala přitom.

Pak vypili vývar, uvařili další maso, znovu ho snědli a nakonec dali do hrnce ještě kus masa, uvařili ho a nechali ho vystydnout, kdyby se v noci náhodou vzbudili a dostali hlad.

V domě byla jen jediná kožešina, která sloužila jako podložka na spaní. Ulluriak pochopil, že do kožešin z pryčůn zašili mrtvé, a část jich možná snědli. Zvláštní ale bylo, že holčička dlouhé hladovění vydržela a přežila.

„Vezmi si moje kožešiny,“ zvolal Ulluriak. Vyšel předtím ven k saním a přinesl své věci na spaní.

Kasaluk je rozložila na prýčnu a pak chvíli seděli a dívali se před sebe.

Ivalu usnula. Matka ji svlékla. Hubené tělíčko bylo dlouhým hladověním celé sinalé. Ulluriak ji pohladil po zádech.

„Všichni tři brzy zase ztloustneme,“ prohlásil.

* * *

Ujžděli po ledovci. Chtěli pryč z mysu York. Když se Ulluriak vrátil s novou ženou domů, jeho mysl zatoužila po větší radosti, než mu mohli poskytnout lidé v jeho osadě.

Člověk je rád se sobě podobnými, přímými lidmi, ale tady byli jen takoví, kteří neměli dost tuku do lampy, když se na obloze ukázal nový měsíc, a ten, který chtěl něco dostat darem, se musel chovat pokorně, aby neurazil.

„Rozhodl jsem se, že pojedeme na sever,“ řekl Ulluriak jednoho večera své ženě.